

ZBIRKA GLAZBENIH INSTRUMENATA IZ FUNDUSA MUZEJA ZA UMJETNOST I OBRT S OSVRTOM NA NJIHOVU ULOGU U DRUGIM OBLICIMA MUZEJSKOG DJELOVANJA*

NELA TARBUK

Muzej za umjetnost i obrt, Zagreb
nela.tarbuk@muo.hr

Ključni pomaci što čine kulturološke iskorake u vođenju javnih ustanova egzaktnoga ili humanističkog profila najvećim dijelom ipak ovisе o ingenioznosti osoba koje su im na čelu.

Jedan od takvih bio je i Vladimir Tkalčić, ravnatelj Muzeja za umjetnost i obrt (MUO-a) u razdoblju od 1933. do 1952. godine. Visokoobrazovan, snažne intelektualne osobnosti, svojim je svestranim interesom i brigom o muzeološkome i muzeografskom razvoju MUO-a omogućio osnivanje novih muzejskih odjela s novim zbirkama, među kojima je već u prvoj godini preuzimanja ravnateljskog mandata ustrojio Zbirku glazbenih instrumenata. To je bio temelj prve javno

izložene zbirke instrumenata u Hrvatskoj.¹ Odrastajući u umjetničkom okruženju (braća Juro, slavni čelistički virtuoz i skladatelj, te Ivo, pijanist), Tkalčić već zarana postaje svjestan vrijednosti instrumenata, njihove važnosti i višeznačnosti u istraživanju i vrednovanju hrvatskoga glazbenog života prijašnjih epoha, kao i u vremenu u kojemu je i sâm djelovao. (sl. 1.)

Početni fond Zbirke prikupljao se otkupima i darovima pojedinaca, čija imena upućuju na znane osobe iz onodobnoga i starijega zagrebačkog i hrvatskog kulturnog miljea.² Tijekom vremena Zbirka se kontinuirano popunjavala kvalitetnim primjercima različitih instrumenata te je ona danas jedina zbirka takve vrste u Hrvatskoj. Javnosti je prvi put pokazana tek 1962. godine³, u tada novomu, a danas antologijskome stalnom postavu MUO-a. Postav je skinut sredinom 1980-ih godina.⁴ (sl. 2.)

¹ Bach, Ivan. *Šezdesetgodišnjica Hrvatskog narodnog muzeja za umjetnost i obrt u Zagrebu. 1880. - 1940.* Zagreb, 1940., str. 6.

² Osobe povezane s ranom djelatnošću današnjega HGZ-a, zatim profesor pjevanja Miroslav Lunčer, književnik Milan Begović, muzikolog Josip Široki i dr.

³ Šaban, Ladislav. Važna muzejska zbirka instrumenata u Zagrebu. *Muzika i škola*, Zagreb, VIII/1963., sv. 2., str. 41-47.

⁴ Zbog priprema velike kulturološke izložbe *Hrvatski narodni preporod*, otvorene 1985. godine, u čijoj su koncepciji osim MUO-a ravnopravno sudjelovala još dva zagrebačka muzeja - današnji Hrvatski povijesni muzej i Muzej grada Zagreba, morao se skinuti stalni postav. Kako se u to vrijeme već ionako planirao novi stalni postav Muzeja, nakon zatvaranja izložbe krenulo se u veliku građevinsku rekonstrukciju Muzeja tako da postav iz 1962. godine više nije vraćen.

* Ovaj je tekst neznatno izmijenjena verzija teksta objavljenoga u katalogu izložbe Tarbuk, Nela. *Glazbeni instrumenti iz fundusa Muzeja za umjetnost i obrt*. Varaždin: Gradski muzej Varaždin, 2007.

Slika 1. Obitelj Tkalčić, stoje: drugi s lijeva Jurica Tkalčić, četvrti s lijeva Ivo Tkalčić, pijanist, brat Jurice i Vladimira, te Vladimir Tkalčić. Fototeka MUO.

Nažalost, u novome stalnom postavu, realiziranome 1995. godine, koji je još aktualan, zbog objektivnih razloga instrumenti nisu mogli biti izloženi.⁵

U cjelokupnom fondu Zbirke, koja sadržava primjerke gotovo svih vrsta instrumenata, vrijednošću se ističu oni s tipkama, osobito jedin-stveni primjerak *tafelklaviera* s kraja 18. st., rad slavnoga bečkog graditelja Franza Xavera Christoph⁶, zatim

Slika 2. Dio dvorane s glazbenim instrumentima Stalnog postava Muzeja za umjetnost i obrt iz 1962. godine. Fototeka MUO; snimio: Zvonimir Mikas

⁵ Budući da neke vrlo važne muzejske zbirke nisu bile izložene u stalnom postavu iz 1962. godine, uvrštene su u novi stalni postav 1995. godine, ali su zbog nedostatka prostora instrumenti morali biti povučeni.

⁶ U Kunsthistorisches Museum u Beču, u stalnom postavu zbirke starih instrumenata, izlo-

žen je klaviorganum majstora Christoph⁶. To su dosad jedina dva poznata signirana instrumenta spomenutog majstora. Prema riječima Unv. Doz. Mag. Alfonsa Hubera, voditelja restauratora zbirke starih instrumenata u spomenutom muzeju u Beču, izgledno je da bi se i jedan *tafelklavier* u Bratislavi mogao pripisati majstoru Christophu.

Slika 3. Tafelklavir, majstor graditelj Franz Xaver Christoph, Beč oko 1790. Fototeka MUO; snimio: Zvonimir Mikas

klavikord češkog majstora Josepha Silberbauera, *tafelklavier* majstora Johanna Schantza te fortepijano riječkoga graditelja Giuseppea Barage. U Zbirci je zastupljeno i nekoliko glasovira nastalih u različitim desetljećima 19. st. i na prijelazu u 20. st. koji zorno ilustriraju pojedine tipove tog instrumenta. (sl. 3., 4.)

Dva sjajna primjerka harfe s kraja 18. st., francuskog majstora Jeana Henrija Nardermana i bečkog majstora Franza Brunera, te dvije gitare, ona graditelja Jo-

Slika 4. Fortepiano, majstor graditelj Giuseppe Baraga, Rijeka oko 1810. Fototeka MUO; snimio: Zvonimir Mikas

hanna Georga Staufera iz prve četvrtine 19. st. i nešto mlađa, Franje Finka, uz još druge vrijedne trzalačke instrumente zaokružuju tu skupinu instrumenata. (sl. 5., 6.)

Drveni i limeni puhaći instrumenti uglavnom su iz 19. st., a osobito su zanimljivi lovački i poštanski rogovci te signalne trube, nekada u posjedu grofova Erdödy iz Jaske.

Fond gudaćih instrumenata obuhvaća nekoliko vrlo kvalitetnih primjeraka violina. Rad su starih, uglavnom anonimnih majstora. Od recentnijih primjeraka tog instrumenta treba spomenuti violinu Franje Schneidera, proslavljenoga zagrebačkog majstora graditelja i restauratora gudaćih instrumenata. (sl. 7., 8.)

S obzirom na zemljopisno podrijetlo, izrazitu kulturološku vrijednost ima pozitiv štajerske provenijencije izrađen potkraj 18. st., koji se nalazio u kapeli sv. Margarete na Kapelščaku, u Međimurju.

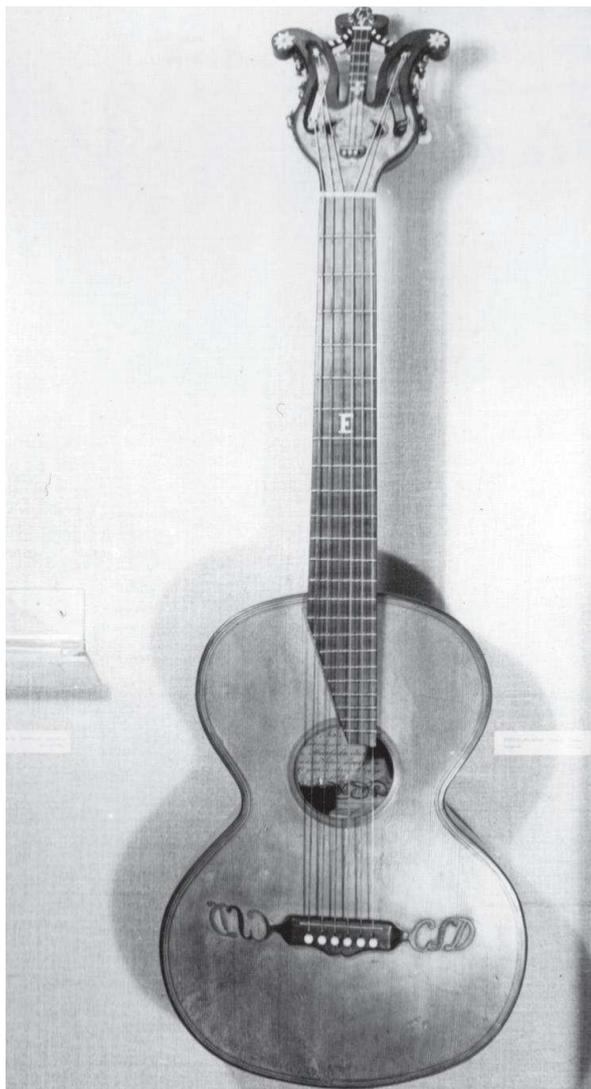
Usporedo s utemeljenjem Zbirke 1933. godine, u muzejski fondus na trajnu pohranu ulazi zbirka instrumenata Hrvatskoga glazbenog zavoda. Zbirka je od samog početka smatrana integralnim dijelom muzejske zbirke, te je i u spomenutom stalnom postavu iz 1962. godine bila ključni izložak. Instrumente je prikupio Karlo pl. Klobučarić, predsjednik Glazbenog zavoda od 1862. do 1886. i oporučno ih ostavio Zavodu. Dio

Slika 5. Harfa, majstor graditelj Jean Henri Naderman, Pariz, 1784. (?). Fototeka MUO; snimio: Srećko Budek

njih najvjerojatnije je pripadao prvome zavodskom orkestru koji je u to vrijeme bio i jedini stalni orkestar u Zagrebu, a neki od instrumenata možda potječu iz glazbene škole osnovane pri Zavodu.⁷ Među instrumentima HGZ-a pohranjenima u Muzeju najviše je drvenih i limenih puhaćih instrumenata. Najstariji je rog, datiran godinom 1734., rad Adama Buchschwindra iz Elwanga, što je ujedno i

⁷ Šaban, Ladislav. *150 godina Hrvatskog glazbenog zavoda*. Zagreb, 1982., str. 60., 82., 98., 99., 113.

Slika 6. Gitara, majstor graditelj Franjo Fink, Zagreb, 1867. Fototeka MUO; snimio: Srećko Budek

najstariji instrument u objema zbirkama. Uz obou majstora A. Waache iz Bratislave i basetnog roga majstora Theodora Lotza, također iz Bratislave, izrađenoga u kasnom 18. st., ostali puhaći instrumenti potječu iz 19. st., a mahom su nastali u bečkim i češkim radionicama instrumenata. HGZ-ova zbirka čuva i rareritnu dvovratu „deseterostrunu“ gitaru varaždinskoga gitarističkog virtuozu Ivana Padovca, koju je za njega konstruirao bečki graditelj Friedrich Schenk. Prvu stručnu obradu muzejskih instrumenata pri samom utemeljenju Zbirke obavio

Slika 7. Violina, tzv. pochette, Njemačka, 17. st. (?) Fototeka MUO; snimio: Zvonimir Mikas

Slika 8. Violina, majstor graditelj Franjo Schneider, Zagreb, 1960. Fototeka MUO; snimio: Zvonimir Mikas

je dr. sc. Božidar Širola.⁸ Šezdesetih godina 20. st. Zbirku je vodila dr. sc. Anka Bulat Simić⁹, koja je zajedno s prof. Ladislavom Šabanom nastavila obradu građe obogativši je iznimno kvalitetnim otkupi-

⁸ Bach, Ivan. *Šezdesetogodišnjica Hrvatskog narodnog muzeja za umjetnost i obrt u Zagrebu 1880. - 1940.* Zagreb, 1940., str. 6.

⁹ Dr. sc. Anka Bulat Simić (1889. - 1987.), povjesničarka umjetnosti, viša znanstvena suradnica, bila je voditeljica zbirke slikarstva, kiparstva i glazbenih instrumenata. Uža joj je specijalnost bila slikarstvo 19. st. i minijature. U doba dok je vodila Zbirku otkupljeni su oboa, gitara, ud, mandola-lutnja, dvije harfe, violina, klavikord, stolni klavir, uspravni klavir, mali prenosivi klavir i pozitiv. Nakon umirovljenja dr. sc. A. B. Simić brigu o Zbirci preuzeo je mr. sc. Stanko Staničić, muzejski savjetnik, dugogodišnji kustos Zbirke namještaja i voditelj Zbirke keramike.

ma, što je u konačnici rezultiralo izlaganjem Zbirke u stalnom postavu.

Krajem 1970-ih godina Zbirku preuzima autorica ovog rada. U kratkom razdoblju oko 1990. godine Zbirku je vodila muzikologinja Aleksandra Wagner, da bi od 1991. godine Zbirku ponovno preuzela dr. sc. Nela Tarbuk. U vrijeme djelovanja obiju kustosica realizirano je više otkupa zanimljivih instrumenata, a nije nedostajalo ni darovanih.¹⁰

U Muzeju su priređivane izložbe o pojedinim glazbenim instrumentima,¹¹ a

¹⁰ Od 1978. godine do danas Muzeju su darovani ovi instrumenti: tri klavira, dva pijanina, flauta i citra, a otkupljena je jedna citra i klavir.

¹¹ Izložba graditelja violina Jurja Bedekovića, izložba klavira iz privatne zbirke prof. Ljubomira Gašparovića te izlaganje pojedinih instrumenata

Slika 9. Naslovna stranica kataloga izložbe "Glazbeni instrumenti iz fundusa Muzeja za umjetnost i obrt", Varaždin, 2007.; snimio: Srećko Budek

određen broj instrumenata „gostovao“ je na izložbama u drugim muzejskim i galerijskim ustanovama.¹²

Godine 2007. Zbirka je bila integralno izložena na izložbi u palači Sermage u Varaždinu, u sklopu festivala *Varaždinske barokne večeri*. To je ujedno prva izložba glazbenih instrumenata u Hrvatskoj uopće na kojoj su instrumenti monografski obrađeni kao zasebna cjelina.¹³ (sl. 9.)

u sklopu velikih kulturoloških izložaba koje je priređivao MUO.

¹² Posudba pojedinih instrumenata iz fundusa, poput uda, pozitiva ili gitare Ivana Padovca, koja je najčešće posuđivana za izložbe o životu i djelu spomenutog virtuozu.

¹³ Na izložbi u Varaždinu građa je bila prikazana sukladno dotadašnjim spoznajama stručnjaka

Pisana povijesna ostavština pokazuje da je u Hrvatskoj postojalo zanimanje za prikupljanje glazbenih instrumenata. Dakako, u granicama mogućnosti što ih je pružala ova sredina. Priobalna Hrvatska, s istaknutim središtima poput Dubrovnika i Splita, imala je razvijen glazbeni život. Kneževa kapela u Dubrovniku, koja kontinuirano djeluje od 1300. godine, prerasla je potkraj 18. st. u reprezentativan orkestar. S obzirom na vrlo učestalo muziciranje u domovima vlastele, kojoj se pridružuju i bogati građani, može se pretpostaviti kako nije nedostajalo različitih vrsta instrumenata.¹⁴ Još je zanimljiviji podatak s područja kopnene Hrvatske, gdje se u inventaru grada Belca iz 1654. godine spominje sedamnaest glazbenih instrumenata.¹⁵ Poznato je da su, primjerice, biskup Juraj Branjug i biskup Maksimilijan Vrhovac posjedovali zbirke instrumenata. Zna se da je biskup Branjug najranije od svih zagrebačkih biskupa – već u prvoj polovici 18. st., imao vlastitu kapelu s nekoliko glazbenika¹⁶, a biskup Vrhovac je 1827. godine oporučno ostavio zbirku muzikalija i instrumenata netom osnovanome Glazbenom društvu, kasnije Hrvatskome glazbenom zavodu.¹⁷ Vjerojatno je

koji su je obradili. Dakako, ostala su otvorena još neka pitanja, što zahtijeva nastavak temeljitih istraživanja koja će zasigurno omogućiti stjecanje novih znanja.

¹⁴ Tuksar, Stanislav. Glazbena kultura hrvatskih zemalja u razdoblju baroka. *Od svagdana do blagdana: Barok u Hrvatskoj*. Zagreb: MUO, 1993. Katalog izložbe, str. 116.

¹⁵ Šaban, Ladislav. Glazba u dvorovima Draškovića u 18. stoljeću. *Kaj*, 5(1972): 11, str. 39.

¹⁶ Prema usmenom podatku prof. Ladislava Šabana iz 1985. godine.

¹⁷ Blažeković, Z. Glazba u vrijeme Hrvatskog narodnog preporoda. *Hrvatski narodni preporod*.

instrumente posjedovao i Adam Patačić od Zajezde, zagrebački kanonik i kaločki biskup. Djelujući u posljednjim desetljećima 18. st., u svom je dvorcu u Velikom Varadu uzdržavao orkestar te skladao opere i priređivao koncerte.¹⁸

Po sklonosti glazbi osobito se ističu grofovske obitelji Erdödy i Drašković, glazbeno obrazovani plemići, s vlastitim kapelama, a neki od njih i sami su bili vrsni glazbenici.¹⁹

Važnu ulogu promicatelja glazbene kulture imali su crkveni redovi. Prilikom ukinuća reda klarisa 1782. godine u nekadašnjem samostanu na zagrebačkomu Gornjem gradu uz ostali je inventar popisana i bogata zbirka instrumenata. I to kakvih! Šest klavikorda, što je za ono vrijeme bila velika rijetkost, dva timpana, četiri trombe marine, nekoliko tipova gudaćih instrumenata. Latinizirani nazivi instrumenata na tom popisu pokazuju da je riječ o već tada vrlo starim glazbalima, dakle onima što su bili u upotre-

bi koje stoljeće prije toga. Kakva šteta što ih je carska komora najvjerojatnije s ostalim vrijednim inventarom poslala u Požun! Uz spomenute stare instrumente, klarise su godinu dana prije ukinuća reda nabavile nove orgulje, ali je i njihova sudbina do danas neizvjesna.²⁰

Popis glazbenog inventara isusovačkog kolegija u Požegi također potvrđuje postojanje većeg broja instrumenata.²¹ Franjevački red, čije je opće kulturno djelovanje izuzetno važno za hrvatski narod, osim arhivalija i ostale glazbene građe, najvjerojatnije je u pojedinim samostanima posjedovao i određen broj vlastitih instrumenata. Ta se pretpostavka odnosi i na uršulinski red, čije je edukativno djelovanje bilo osobito snažno.²²

Devetnaesto stoljeće u Hrvatskoj, kao i u ostalim europskim zemljama, potiče osnivanje raznih društava koja promiču glazbenu kulturu i umjetnost. Osnivanje Glazbenog društva u Zagrebu 1827. godine, ustanove koja kasnije pod imenom Hrvatski glazbeni zavod bez prekida djeluje do danas, utemeljuje moderno

Zagreb: MUO, 1985. Katalog izložbe, str. 114.; Šaban, Ladislav. *150 godina Hrvatskoga glazbenog zavoda*. Zagreb, 1982., str. 14., 52., 70.

¹⁸ Šaban, Ladislav. Glazba u dvorovima Draškovića u 18. stoljeću. *Kaj* 5(1972): 11, str. 34.; *Od svagdana do blagdana : Barok u Hrvatskoj*. Zagreb: Muzej za umjetnost i obrt, 1993. Katalog izložbe, str. 419., kat. 475.; Katalinić, V. *Musical Culture and the „Kleinmeister“ of Central Europe in the period between 1750 and 1820. General Remarks concerning the Topic and their Application on the Research in Croatia*. „Off Mozart“ (Glazbena kultura i „mali majstori“ srednje Europe 1750. - 1820.). Radovi s Međunarodnog muzikološkog skupa u Zagrebu, 1. - 3. listopada 1992., str. 30.

¹⁹ Šaban, Ladislav. Notna rukopisna knjiga Julijane Erdödy Drašković iz 1779. godine. *Arti Musices*: Zagreb, 1982., str. 106-112.; Šaban, L. Glazba u dvorovima Draškovića u 18. stoljeću. *Kaj* 5(1972): 11, str. 36-38.

²⁰ Laszowski, Emilij. Opatice Sv. Klare ili Klarise u Zagrebu (1646 - 1782). *Stari i novi Zagreb* (prvotisak Zagreb, 1925., pretisak Zagreb, 1994.), str. 63.

²¹ Prema usmenom podatku prof. Ladislava Šabana iz 1985. godine.

²² Katalinić, V. *Musical Culture and the „Kleinmeister“ of Central Europe in the Period Between 1750 and 1820. General Remarks Concerning the Topic and Their Application on the Research in Croatia*. *Off Mozart* (Glazbena kultura i „mali majstori“ srednje Europe 1750. - 1820.). Radovi s Međunarodnoga muzikološkog skupa održanog u Zagrebu, Hrvatska, 1. - 3. listopada 1992., str. 26., 27., 29.; Stipčević, E. Glazbena zbirka u uršulinskom samostanu. *Varaždinske uršulinke 300 godina od dolaska u Varaždin*. Varaždin: Gradski muzej Varaždin, 2003. Katalog izložbe, str. 90.

poimanje glazbene kulture u Hrvatskoj. Legitimni i izravni potomci njegove glazbene škole, osnovane 1829. godine, jesu današnja Glazbena škola *Vatroslav Lisinski* i Muzička akademija.²³ Koncertna aktivnost Hrvatskoga glazbenog zavoda bila je već od entuzijastičkih početaka ozbiljno i stručno pripremana, a postupno je stvarana i spomenuta zbirka instrumenata.

Nerijetko su privatne osobe, kao i one iz javnog života, posjedovale poneki broj vrijednih instrumenata. Može se pretpostaviti da su oni koji su se profesionalno bavili glazbom, osobito ako je više članova iste obitelji ili čak nekoliko generacija bilo povezano tom profesijom, posjedovali određen broj raznovrsnih instrumenata.²⁴ Neki umjetnici koji koncertiraju na određenom instrumentu i danas skupljaju raritetne tipove svog instrumenta.²⁵

Slika 10. Solistički koncert Li Stadelmann (München) na klavikordu, 1955. u dvorani baroka tadašnjeg Stalnog postava MUO-a. Fototeka MUO; snimio: Zvonimir Mikas

²³ Šaban, Ladislav. *150 godina Hrvatskog glazbenog zavoda*. Zagreb, 1982., str. 8.

²⁴ U prilog tome govore podaci o vlasnicima instrumenata otkupljenih ili darovanih za muzejsku zbirku. Među tim obiteljima ponajprije treba istaknuti obitelj Tkalčić (violončelist Juro i pijanist Ivo, koji su često zajedno koncertirali) te obitelj Stahuljak. O tome vidjeti: Tomašek, A. *Njih šešnaestoro*. Zagreb, 2000.

²⁵ Mnogi ugledni hrvatski reproduktivni umjetnici posjeduju određen broj primjeraka starih tipova svog instrumenta. Ističe se prof. Ljubomir Gašparović zbirkom klavira s pomno odabranim primjercima, što u hrvatskim razmjerima čini najveću izvanmuzejsku zbirku instrumenata s tipkama. Od inozemnih reproduktivnih umjetnika respektabilnu zbirku klavira posjedovao je slavni

U drugoj polovici 20. st. Muzej uvodi posve nov i osebujan oblik djelovanja, posredno povezan sa Zbirkom instrumenata, što tek iz današnje perspektive otkriva punu vrijednost toga vizionarskog čina. Naime, suvremeno promicanje multimedijских projekata i njihove multidisciplinarnosti, s novom velikom ulogom namijenjenom muzejima, koji se na taj način otvaraju za sve vrste kulturnih događanja, u MUO-u je započeto već ranih 1950-ih godina. Održavanje filharmonijskih i komornih koncerata u atriju i dvorištu MUO-a bilo je za koncertnu aktivnost u Zagrebu svojevrsna novost, a događaji *par excellence* u glazbenome i muzeološkom smislu bili su koncerti na kojima se izvodila glazbena literatura iz različitih stilskih razdoblja u odgovarajućim ambijentima stalnog postava Muzeja, uz vodstvo glazbenih stručnjaka te

austrijski pijanist Jörg Dömus, koju je, uz ostale godinama skupljane antikvitete, prije nekoliko godina ponudio na dražbi.

često popraćeno odabranim poetskim recitalima.²⁶ (sl. 10.) Pri tome je, vezano za Zbirku, najvažnija bila praktična upotreba instrumenata na tim koncertima, dakako, onih koji su bili u dobrom stanju, čime je bila ispunjena i njihova osnovna namjena – služili su za sviranje.²⁷

S tadašnjom Radio-televizijom Zagreb organizirana su dva ciklusa emisija pod nazivom *Koncerti iz muzeja* i *Mali komorni koncerti*, a emisija *Odabrani trenutak* značila je sasvim nov pristup takvoj vrsti glazbenih emisija.²⁸

Riječ je o pionirskom potvratu prof. Mladena Raukara²⁹ kojim je emisije klasične glazbe uspio uvrstiti u tadašnji redoviti televizijski program. Ta njegova ostvarenja započeta 1960-ih, koja su znatno obogaćivala ondašnji kulturni život zagrebačke i hrvatske sredine, mlađim su generacijama ostala gotovo nepoznata. U svekolikoj širini interesa i impozantnoj sveobuhvatnosti njegova obrazovanja važno su mjesto imale likovne umjetnosti, posebice

Slika 11. Mali koncert, 1968. (Dragutin Hrđok, Tonko Ninić, Zvonimir Pomykalo, Ivica Ivančić). Fototeka MUO.

²⁶ *Muzej za umjetnost i obrt 1880-1970*. Katalog izabranih djela. Zagreb, 1970., str. 377-378.

²⁷ Isto, str. 380

²⁸ Isto, str. 378

²⁹ Mladen Raukar (1924. - 1999.), pijanist i televizijski redatelj. Za dio teksta koji slijedi a vezan je za djelatnost Mladena Raukara u Muzeju, susretljivošću mr. sc. Stanka Staničića, umirovljenoga muzejskog savjetnika Muzeja za umjetnost i obrt, korišteni su podaci iz neobjavljenog teksta.

djela primijenjene umjetnosti. Kada je 1962. obnovljeni i prošireni MUO ponovno otvorio svoja vrata, Raukaru se nametnula zamisao o glazbenim izvedbama u kojima bi muzejsko okruženje bilo adekvatan stilski okvir glazbenim djelima prošlih epoha, u suglasju uzajamnog prožimanja. Ta je ideja naišla na razumijevanje i punu potporu tadašnje uprave Muzeja s prof. Zdenkom Munk na čelu, pa su otada muzejski prostori niz godina bili mjesto važnih glazbenih događanja koja su putem televizijske mreže nalazila put do širokog kruga gledatelja. Od emisija u Raukarovoj režiji, uz stručnu suradnju muzejske savjetnice prof.

Slika 12. *Bianka Dežman, 1988., izvodi ariju iz opere Manon, Jilla Masneta, u televizijskoj emisiji povodom 25. obljetnice umjetničkog djelovanja. Fototeka MUO.*

Đurđice Comisso, treba istaknuti *Kantatu o kavi* J. S. Bacha, u izvedbi studenata zagrebačke Muzičke akademije i članova Studija za suvremeni ples Ane Maletić, zatim djela Antonija Vivaldija, u izvedbi ansambla Complesso Vivaldi di Roma, te djela G. F. Händela, u izvedbi kvarteta s klavikordom. Izvođači su bili Dragutin Hrđok, Tonko Ninić, Zvonimir Pomykalo i Ivica Ivančić, koji je svirao na klavikordu iz muzejske zbirke.³⁰ (sl. 11., 12., 13.)

Također treba spomenuti i Raukarovu dramatičnu ekranizaciju ciklusa pjesama *Život i ljubav žene* Roberta Schumannova, u izvedbi Ruže Pospiš-Baldani. Snimanje je obavljeno u muzejskom prostoru opremljenom predmetima iz

fundusa koji su dočaravali interijere Schumannova vremena, dok je Jurjevsko groblje bilo okvir za scene u eksterijeru.³¹

U neprekidnom pronalaženju novih mogućnosti prezentacije i popularizacije djela klasične glazbe putem televizijskog medija, Mladen Raukar uspijeva oživotvoriti dugo postojeću ideju o emisiji u kojoj bi se u stalnom terminu jedanput u tjednu emitirala takva glazba. Rađa se *Odabrani trenutak*, emisija koju je upravo Raukar tako nazvao, u sklopu koje su svakog ponedjeljka u 20:00 sati gledatelji mogli pratiti izvođenje komornih djela klasične glazbe u trajanju od pet minuta.

U dugogodišnjem kontinuitetu te emisije prezentirana su glazbena djela nastala u širokom vremenskom rasponu, od razdoblja renesanse do 20. st., uz odgovarajuću zastupljenost domaćih autora. U danima snimanja atrij MUO-a pretvarao bi se u televizijski studio u kojemu su se izmjenjivali svi akteri složenog procesa snimanja takvih emisija. U svoju ekipu suradnika Raukar je uključio i kustose Muzeja, spomenutu kolegicu Comisso i muzejskog savjetnika mr. sc. Stanka Staničića, koji su uz pomoć odabranih muzejskih predmeta trebali stvoriti odgovarajući stilski okvir za izvođenje glazbenog djela. Tijekom niza godina emitiranja *Odabranog trenutka* u izved-

³⁰ *Muzej za umjetnost i obrt 1880-1970. Katalog izabranih djela.* Zagreb, 1970., str. 380.

³¹ Neobjavljeni tekst S. Staničića.

Slika 13. Bianca Dežman, 1968., izvodi ariju iz opere *Traviata* u televizijskoj emisiji povodom 25. obljetnice umjetničkog rada. Fototeka MUO.

bama je nastupila plejada istaknutih reproduktivnih umjetnika hrvatskoga glazbenog života. Mnogi od njih bili su u vrijeme emitiranja emisije na vrhuncu svojih karijera.³² Mladen Raukar je u tim emisijama pružao priliku i mladim, manje poznatim umjetnicima, kojima je sudjelovanje u *Odabranom trenutku* značilo daljnji korak u njihovoj afirmaciji.³³ U drugoj polovici 1970-ih dolazi do određene stagnacije koncertne aktivnosti u muzejskom prostoru, no ona nikada nije potpuno prekinuta.

Tako muzejska koncertna aktivnost ponovno jača ciklusom komornih koncerata Zagrebačkoga puhačkog ansambla, čime je započeta nova koncertna programska koncepcija³⁴, nastavljena kasnije komor-

³² Među ostalima, nastupili su Nada Putar-Gold, Ljiljana Molnar-Talajić, Bianca Dežman, Božena Ruk-Fočić, Vladimir Ruždjak, Ranko Filjak, Darko Lukić, Jurica Murai, Tonko Ninić i mnogi drugi.

³³ Neobjavljeni tekst S. Staničića.

³⁴ *Belupo i puhački ansambl u Muzeju za umjet-*

nim ciklusom *Aulos*³⁵ i ciklusom Scarlattijevih *100 sonata za čembalo*³⁶. (sl. 14.) U povodu Međunarodnog dana muzeja 2005. godine³⁷ predstavljena je *pochette* violina iz muzejske zbirke na kojoj je na prigodnom koncertu svirala violinistica Laura Vadjon. Za istu je namjenu iz muzejskog fundusa posuđena i truba na kojoj je svirao trubač Krešimir Fabijanić na koncertu u sklopu ciklusa *Hrvatskoga baroknog ansambla* 2003. godine.

Usto, Zbirka je nekoliko puta prezentirana u medijima, a osobito su bile zanimljive neke televizijske emisije s tom temom.

U 2011. godini osmišljen je novi ciklus tzv. donatorskih koncerata pod naslovom *Glazbeni salon Gvozdanović*, koji se već treću sezonu uspješno održavaju u prostoru Zbirke Anke Gvozdanović³⁸, a sav

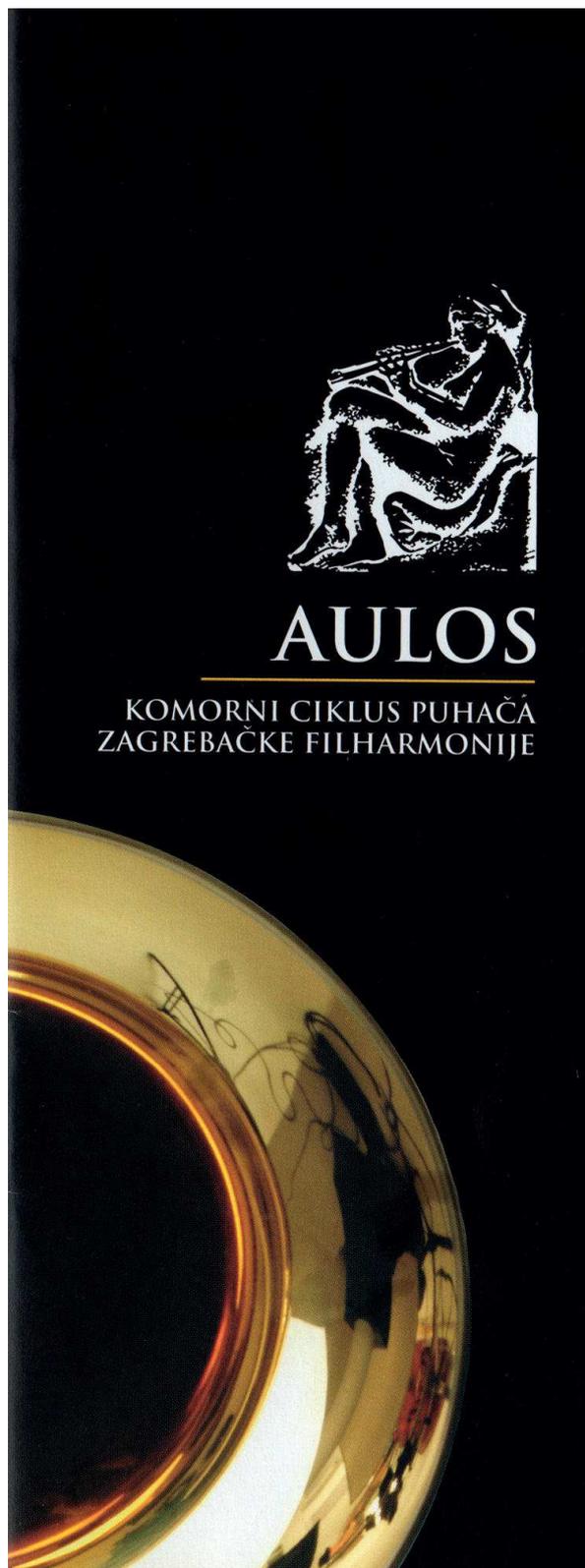
nost i obrt, koncertna sezona 2001. Inicijatori u ime Muzeja bili su tadašnji ravnatelj Vladimir Maleković i voditeljica muzejske marketinške službe mr. sc. Vesna Jurić Bulatović.

³⁵ *Komorni ciklus puhača Zagrebačke filharmonije*, koncertna sezona 2007., suradnja ZF-a i MUO-a. Inicijatori u ime Muzeja bili su ravnatelj MUO-a Miroslav Gašparović i pomoćnica ravnatelja, voditeljica muzejske marketinške službe mr. sc. Vesna Jurić Bulatović.

³⁶ Ciklus od 100 sonata Domenica Scarlattija bio je projekt proslavljene čembalisticke prof. Višnje Mažuran.

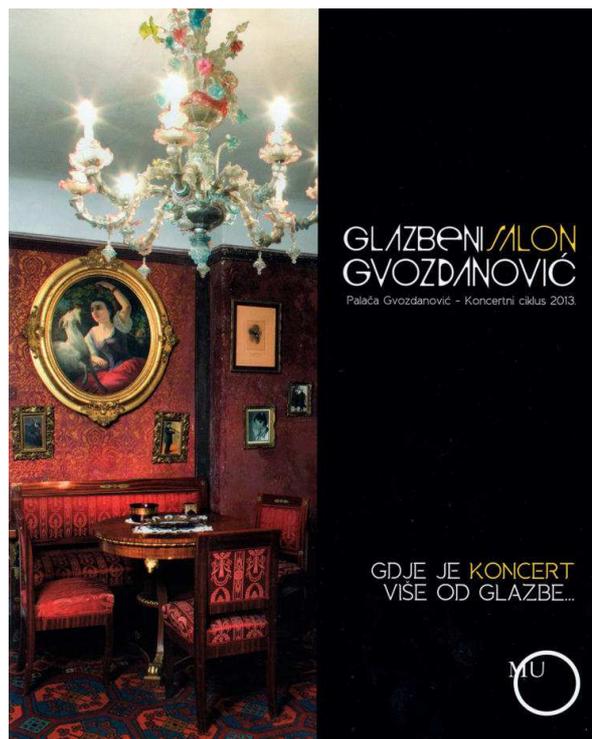
³⁷ Projekt je ostvaren na prijedlog predsjednice muzejskog društva mr. sc. Dubravke Osrečki Jakelić, muzejske savjetnice, voditeljice novije zbirke fotografije.

³⁸ *Zbirka Anke Gvozdanović*. Vodič. Zagreb: Muzej za umjetnost i obrt, 2012.

Slika 14. Naslovna stranica programa koncerata iz ciklusa *Aulos*, 2007.; snimio: Srećko Budek

je prihod namijenjen obnovi i sanaciji tog objekta. Ciklus je prve sezone ostvaren u

Slika 15. Naslovna stranica programa ciklusa koncerata u salonu Gvozdanović, u Zbirci Gvozdanović, 2013.; snimio: Srećko Budek

suradnji s Hrvatskom radio-televizijom.³⁹ U drugoj su sezoni napravljeni konzervatorsko-restauratorski zahvati na klaviru Anke Gvozdanović te se na njemu počelo svirati na koncertima. (sl. 15.)

U 2013. godini u MUO-u je počeo ciklus koncerata vokalne grupe *Antiphonus* pod naslovom *Antiphonus i gosti – MUO Trijade*.

³⁹ *Glazbeni salon Gvozdanović*, programska knjižica. Zagreb: Muzej za umjetnost i obrt, 2011.; voditelji Zlatko Madžar i mr. sc. Vesna Jurić Bulatović; *Glazbeni salon Gvozdanović*, programska knjižica. Zagreb: Muzej za umjetnost i obrt, 2012. i *Glazbeni salon Gvozdanović*, programska knjižica. Zagreb: Muzej za umjetnost i obrt, 2013., voditeljica Vesna Ledić.

COLLECTION OF MUSICAL INSTRUMENTS IN HOLDINGS OF MUSEUM OF ARTS AND CRAFTS WITH REGARD TO THEIR ROLE IN OTHER FORMS OF MUSEUM ACTIVITY

The Collection of Musical Instruments in the holdings of the Museum of Arts and Crafts is the only complete collection of its kind in Croatia. The instruments are mostly of European origin, made over the period from the end of the 18th to the second half of the 20th century. The collection was established by Professor Vladimir Tkalčić, museum director from 1933 to 1952. Vladimir Tkalčić, who grew up in an artistic environment with his brothers Jure, the violin virtuoso and composer, and Ivan, the pianist, was well aware of the importance of musical instruments, in particular with regard to research and evaluation of Croatian musical life throughout different periods. The holdings were started by the individuals playing a role in Zagreb and Croatian cultural environment at the time, who either purchased or donated items to the Museum. The first expert analysis was done by Dr Božidar Širola. The Collection has been on permanent display since 1962, and in the year 2007 it was presented as an integral part of the exhibition in Varaždin on the occasion of Varaždin Baroque Evenings. A unique example of Tafelklavier, work of the Vienna builder F. X. Christoph, a fortepiano, built by G. Barage, a piano maker from Rijeka, a harp by the master Naderman, a gu-

itar by J.G. Staufer, a violin by F. Fink, and a violin by F. Schneider are the highlights of the Holdings. Along with the establishment of the Collection of Musical Instruments at the Museum, the Collection of Instruments from the Croatian Music Institute, featuring some extremely valuable wind instruments and the double-neck, tenstring Bogengitarre (harp guitar) built by the master F. Schenk for the guitar virtuoso Ivan Padovec from Varaždin, were permanently stored at the Museum in 1933. The most important museum activity in the second half of the 20th century is indirectly related to the Collection itself. With the benefit of hindsight, it can be said that it was a visionary decision. The Museum of Arts and Crafts started a modern promotion of multidisciplinary, i.e. multimedia projects, as far back as the early 1950s, which made museums available for most diverse events. Concerts held in the atrium and the backyard of the Museum were a kind of novelty on the Zagreb concert scene. Events par excellence in terms of music and museology were those concerts featuring music literature from various historical periods performed in appropriate settings of the permanent museum exhibition. Such concerts were often accompanied by poetry readings, whereby old instruments from the Collection were played on, which means that they were purposeused, i.e. for playing, thus fulfilling their basic function. In a series of musical and related events, it is important to mention the television programme by Mladen Raukar Chosen Moment which marked a wholly new approach to this type of music programmes.